

Kopienas pakalpojums cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem: Maarja Village

Šis informatīvais materiāls ir sagatavots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finanšu atbalstu, projekta „Atbalsts biedrības „Latvijas Kustība par neatkarīgu dzīvi” darbībai – solis uz stiprāku pilsonisko sabiedrību” ietvaros. Par informatīvā materiāla saturu atbild biedrība „Latvijas Kustība par neatkarīgu dzīvi”. „Projektu finansiāli atbalsta Islande, Lihtenšteina un Norvēģija. Programmu finansē EEZ finanšu instruments un Latvijas valsts, administrē Sabiedrības integrācijas fonds.”

Pieredzes apmaiņas vizīte kopienas pakalpojumā Maarja Village, Igaunijā

Igaunijas Republikā ir izveidoti vairāki kopienas pakalpojumi jauniešiem ar garīga rakstura un citiem funkcionālajiem traucējumiem un Maarja Village ir viens no tiem. Pakalpojuma izveides iniciatori bija jauniešu ar garīga rakstura traucējumiem vecāki, jo viņiem rūpēja, ko jaunieši darīs pēc speciālās izglītības iestādes pabeigšanas. Tā kā vecāki nevēlējās, lai jaunieši paliktu mājās un vadītu laiku bezdarbībā vai nonāktu ilgstošas sociālās aprūpes iestādē, tika nolemts veidot pakalpojumu, kurš dotu iespēju jauniešiem dzīvot aktīvu un neatkarīgu dzīvi. Veidojot pakalpojumu tika ņemts vērā, ka jauniešiem ir dažāda smaguma pakāpes funkcionālie traucējumi – no viegliem, līdz dziļiem un kombinētiem (Latvijā cilvēkus ar tik smagiem funkcionāliem traucējumiem mēdz saukt par „guļošiem”) un līdz ar to atbalsta līmenis katram kopienas iemītniekam būs nepieciešams atšķirīgs – tieši tik liels, lai jauniešis varētu iekļauties kopienas un sabiedrības dzīvē.

Maarja Village pakalpojuma vide ir maksimāli pietuvināta ģimeniskai videi – tāda, kurā ir patīkami gan dzīvot, gan strādāt. Tas ir īpaši svarīgi cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem, jo nodrošina drošības sajūtu. Un, protams, tas ir svarīgi arī darbiniekiem, kuriem pakalpojums ir viņu „sirdsdarbs”.

Kopienas pakalpojums no vienkārša grupu mājokļa pakalpojuma atšķiras ar to, ka tiek nodrošināta mājvieta grupu mājā vai dzīvoklī un arī obligāti tiek nodrošināts nodarbinātības pakalpojums. Lai cilvēkam ar garīga rakstura traucējumiem būtu normāls dzīves ritms, nodarbinātības komponente ir obligāta un tai tiek pievērsta īpaša uzmanība.

Ciematā ir 5 ģimenes mājas, darbnīcas, koplietošanas ēkas (zāle koncertiem, viesu istabas, rehabilitācijas personāla telpas u.c.), saimniecības ēkas, kā arī dārzu un augļu dārzs, siltumnīcas. Teritorijā ir arī pirts, āra virtuve, estrāde, sporta aktivitāšu laukums. Visas ēkas būvētas no videi draudzīgiem materiāliem. Katrai ģimenes mājai ir savs nosaukums. Visās ēkās un teritorijā ir nodrošināta vides pieejamība.

Ciematā šobrīd dzīvo 34 jaunieši ar garīga rakstura traucējumiem. Šeit jaunieši dzīvo, mācās būt neatkarīgi – apgūst ne tikai pašaprūpes prasmes, bet arī darba prasmes specializētās darbnīcās un lauku darbos. Jaunieši mācās dzīvot patstāvīgi, pieņemt lēmumus, sadzīvot ar citiem jauniešiem. Tā kā kopienas pakalpojums atrodas lauku vidē, tad pirms pakalpojuma saņemšanas uzsākšanas tiek izvērtēta jaunieša vēlme dzīvot un darboties laukos.

Katra kopienas māja dzīvo savu patstāvīgu dzīvi, tā nodrošinot ģimeniskas vides modeli. Starp jauniešiem un mājas saimnieci veidojas ciešas savstarpējās attiecības. Mājas saimnieces ģimenes locekļi bieži apmeklē pakalpojumu, sniedz atbalstu un iesaistās jauniešu aktivitātēs. Pieredzes apmaiņas apmeklējuma laikā bija iespēja novērot, cik nepiespiestas un draudzīgas ir mājas saimnieces vīra un mazmeitas attiecības ar jauniešiem. Viena no jauniešiem savu brīvo laiku pavadīja spēlējoties ar trīsgadīgo meiteni, virtuves dežurante un brīvprātīgais puisis no Vācijas dzīvi diskutēja par jaunumiem pakalpojumā ar mājas saimnieces vīru.

Vienā ģimenes mājā dzīvo abu dzimumu jaunieši ar dažāda smaguma funkcionāliem traucējumiem un viņi saņem dažāda apjoma atbalstu. Katra mājā dzīvo līdz 7 jauniešiem un mājas saimniece. Katram jauniešim ir sava istaba – individuāla un personīga dzīves vide. Jaunieši vēlas, viņi var dzīvot divatā. Jaunieši iesaistās savu dzīvojamo istabu iekārtošanā, kā arī koplietošanas telpu iekārtošanā.

Ģimenes mājās ir vairākas koplietošanas telpas: divas tualetes/dušas telpas, virtuve, ēdamistaba, atpūtas/dzīvojamā istaba un priekšnams. Katrā mājā ir arī saimniecības telpa, darbinieku telpas un biroja telpa. Lai veicinātu prasmes uzņemties atbildību, tiek turēti arī mājdzīvnieki.

Jaunieši rūpējas/ir atbildīgi par savu istabu un koplietošanas telpu tīrību un kārtību. Telpu uzkopšana tiek plānota – sestdienās jaunieši uzkopj savas privātās dzīvojamās istabas, savukārt koplietošanas telpas uzkopj visi kopā – sadalot darba pienākumus. Jauniešiem, kuri funkcionālo traucējumu smaguma pakāpes dēļ nespēj veikt uzkopšanas darbus, tiek nodrošinātas līdzdalības iespējas.

Visas aktivitātes kopienā ir vērstas uz jaunu prasmju apguvi un esošo prasmju nostiprināšanu. Tiek ņemtas vērā katra jaunieša spējas un tās tiek mērķtiecīgi veicinātas. Kopienas darbinieki uzver, ka viņi nekad nedara jauniešu vietā to, ko var izdarīt jaunietis pats. Jauniešu spēju līmenis tiek pastāvīgi izvērtēts un prasmēm uzlabojoties, atbalsta līmenis tiek samazināts.

Viena no nozīmīgām nodarbinātības aktivitātēm ir ēdiena gatavošana. Jaunieši kopā ar mājas saimnieci sastāda ēdienkarti nedēļai. Katru dienu viens no mājas iemītniekiem ir dežurants, kurš kopā ar brīvprātīgo vai mājas saimnieci gatavo ēdienu, veicot virtuves darbus atbilstoši savām spējām. Ēdieni tiek izvēlēti tādi, lai jaunieši spētu līdzdarboties ēdiena gatavošanā. Virtuves dežurants savas dežūras dienā paliek mājās un neapmeklē nodarbības darbnīcās.

Kopienas ikdiena ir ļoti labi strukturēta. Apmeklējuma laikā bija nodarbināti pilnīgi visi jaunieši. Nebija vērojams neviens jaunietis, kurš bezmērķīgi staigātu pa teritoriju, sēdētu dienas laikā pie TV vai apātiski gulētu gultā.

Nodarbinātības aktivitātes notiek katru darba dienu no plkst. 9.00 līdz 16.30. Nodarbinātības aktivitātes tiek plānotas tā, lai tajās varētu piedalīties arī jaunieši ar dziļiem garīga rakstura un multifunkcionāliem traucējumiem. Ikdienas nodarbinātības aktivitātes tiek plānotas uz nedēļu un arī katrai dienai. Plānošanā aktīvi iesaistās paši jaunieši, viņu vēlmes un intereses tiek ņemtas vērā. Pusdienas pārtraukumā (1 stunda) jaunieši dodas uz savām mājām, kur pusdienas sagatavojis dežurants kopā ar brīvprātīgo vai mājas saimnieci.

Katram jaunietim ir savs individuālais aktivitāšu plāns. Plānos tiek norādītas galvenās dienas aktivitātes: dežūra virtuvē, darbs dārzā, darbnīcas, ēdienreizes, brīvais laiks u.c. Plāni atrodas ģimenes mājā, redzamā vietā - pie informācijas dēļa. Plāni ir sastādīti tādā formātā, lai jaunieši varētu saprast tajos ietverto informāciju.

Ikdienā jauniešiem atbalstu sniedz mājas saimniece, ja jaunietis pārvietojas ratiņkrēslā – asistents vai brīvprātīgais. Nodarbinātības aktivitātes darbnīcās nodrošina darbnīcu vadītāji. Rehabilitācijas pakalpojumus sniedz vairāki speciālisti, piemēram, speciālais pedagogs, fizioterapeits. Pakalpojumā regulāri strādā 4-5 brīvprātīgie no dažādām valstīm.

Darbnīcas ir izvietotas atsevišķā mājā. Ir svarīgi, lai dodoties uz nodarbinātības aktivitātēm tiktu atstāta dzīves vide un nodarbinātības aktivitāšu vide būtu nošķirta no mājokļa. Tas palīdz nodrošināt normālu dzīves ritmu. Nodarbinātības aktivitātes kopienas pakalpojumā ir izveidotas daudzveidīgas, lai būtu iespēja izvēlēties un piemeklēt katra jaunieša interesēm un spējām atbilstošākās aktivitātes. Kopienas pakalpojumā kā nodarbinātības aktivitātes bija - kokapstrāde, aušana, izšūšana, šūšana, darbs ar mālu, darbs ar salmiem, pīšana u.c.

Nodarbinātībai ir svarīgi, lai aktivitātes būtu jēgpilnas un jaunieši zinātu, kas notiek tālāk ar viņu izstrādātiem darbiņiem. Darbnīcās saražotie izstrādājumi tiek pārdoti. Lai darbnīcās izveidotos izstrādājumus varētu pārdot, tiek nodrošināta izstrādājumu augsta kvalitāte. Katrs jaunietis strādā atbilstoši savam spēju līmenim, nepieciešamības gadījumā darbnīcu meistari uzlabo izstrādātā darba kvalitāti, lai padarītu to pircējam pievilcīgu. Aptuveni 90% darba dara iemītnieki un 10% darba iegulda meistars, lai korigētu kvalitāti.

Kopienas pakalpojuma darbinieki uzsver, ka svarīgi palīdzēt jauniešiem ar garīga rakstura traucējumiem organizēt savu brīvo laiku. Brīvo laiku jaunieši pavada atbilstoši savām interesēm un vēlmēm. Tiek organizētas arī kopīgas brīvā laika aktivitātes.

Jauniešiem ir svarīgi uzturēt saikni ar savu ģimeni. Ģimenēm ir iespēja viesoties kopienas pakalpojumā un ir iespēja pārnakšņot viesu istabās. Daži jaunieši brīvdienas pavada pie savas ģimenes.

Pakalpojuma darbība tiek nodrošināta, izmantojot dalīta finansējuma principu - daļu izmaksu sedz valsts, daļu paši pakalpojuma saņēmēji un daļa finansējuma tiek piesaistīta ar projektu palīdzību. Katrs jaunietis 85% no savas invaliditātes pensijas vai sociālā pabalsta maksā par pakalpojuma saņemšanu. Papildus katra ģimene iemaksā noteiktu ikmēneša summu pakalpojuma nodrošināšanai – 75EUR (ja nav nepieciešams individuāls asistents) vai 125 EUR (ja nepieciešams individuāls asistents). Katrai kopienas mājai ir savs budžets, un tā izlietojumu katra māja plāno individuāli. Neliels papildus finansējums tiek iegūts, pārdodot specializētajās darbnīcās saražoto produkciju, tomēr šis nav uzskatāms par nozīmīgu finansējuma avotu.